

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Кондратюк Тетяна Василівна

вчитель початкових класів

Глибочанська гімназія Житомирської області, Україна

Постановка проблеми. Відповідно до стрімкої цифровізації освіти в сучасних умовах, процес набуття учнями предметних знань, умінь та навичок, а також формування предметних та життєвих компетентностей найбільш доцільно реалізувати через використання найбільш зручних та ефективних технологій, до яких відносимо інформаційно-комунікаційні.

Відповідно до Закону України «Про Національну програму інформатизації», Закону України «Про освіту» використання інформаційно-комунікативних технологій передбачає формування основ інформаційної грамотності та інформаційної культури учнів початкових класів, що виявляється в уміннях працювати із різними джерелами інформації, читати і критично осмислювати її, відстоювати свою думку, аргументувати у різних видах діяльності.

Доцільність використання ІКТ у освітньому процесі початкової школи повністю відповідає особливостям мислення та сприймання школярів, викликає у них стійкий інтерес до засвоєння нових знань у процесі аналізу, інтерпретації і зберігання даних і відомостей, візуалізації певних явищ і процесів, моделювання, вимірювання і управління зовнішніми процесами. При цьому ефективність застосування ІКТ у освітньому процесі збагачується завдяки ефективним формам, методам та засобам роботи (самостійній, індивідуальній, груповій, парній, командній роботі за умов вільного та зручного доступу учнів до навчальних матеріалів у цікавій наочній формі, особливо, в умовах дистанційного навчання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Педагогічні та психологічні аспекти розвитку мовно-літературних здібностей учнів висвітлені у працях В. Андрієвської, Т. Білик, О. Дубасенюк, М. Жалдак, О. Кривонос та ін. Методичні аспекти розвитку мовно-літературних здібностей молодших школярів із використанням ІКТ окреслені у дослідженнях: В. Андрієвської, І. Волощук, Н. Іщенко, Е. Федорчук та інших учених.

Мета статті – проаналізувати особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках у початковій школі.

Виклад основного матеріалу статті. Загальновідомо, що інформаційно-комунікаційні технології у сучасній освіті (далі – ІКТ) – це технології, пов'язані із процесами аналізу, обробки та використання інформації і даних у процесі навчання як вчителями, так і учнями.

Сучасні учні початкової школи – покоління, що живе в інформаційному, динамічному світі відповідно до вимог часу. На думку дослідниці О. Дубасенюк, сучасні школярі все більше й більше віддають перевагу інформаційно-комунікативним технологіям не лише у процесі організації свого дозвілля, але й вміло використовують їх у процесі самостійного здобуття знань [3, с. 12].

На думку авторів (В. Андрієвська, Н. Будій, Р. Гуревич), педагогічна цінність використання ІКТ на різних уроках у початковій школі полягає у тому, що ці технології:

- роблять процес навчання цікавим та різноманітним незалежно від місцеперебування, можна займатися самоосвітою;

- передбачають ігрову форму роботи на уроках та у позаурочній діяльності, що викликає більше інтересу, ніж класичні організаційні форми навчання;

- передбачають можливість точного контролю відвідуваності;

- забезпечують можливість проведення «п'ятихвилинного» контролю за знаннями, можливість прийняття самостійних та домашніх робіт в електронній формі, що змушує готуватися до кожного уроку всіх учнів [1, с. 22].

- наочний характер інформаційно-комунікативних технологій співвідносяться із інтересами та особливостями пізнавального розвитку молодших школярів, є зручними у своєму використанні. Вони реалізують зміст навчання значно ефективніше, аніж технології традиційного навчання, допомагають підтримати інтерес учнів початкових класів до процесу навчання [2, с. 114].

На думку І. Загарницької, зважаючи на вікову специфіку розвитку учнів початкової школи, ці групи технологій стимулюють інтерес та пізнавальну активність учнів початкової школи, спонукають учня до формування вмінь та навичок працювати творчо й самостійно, відходити від шаблонних суджень. Адже інформація, яка була здобута школярем через операції самостійного пошуку, аналізу, групування, систематизації,

відбору головного від другорядного, сприяє розвитку критичного мислення школяра, формує вміння відстоювати свою позицію, а отже, мислити творчо [4, с. 38].

Такі завдання як «Мозковий штурм», «Коло ідей», «Займи позицію», передбачають здатність учнів початкових класів відстоювати власну думку, позицію, ідею (у груповій, командній роботі, у процесі використання таких технологій і завдань, коли учні активно дискутують, доводять, цитують, у результаті чого у них формуються основи критичного та нешаблонного мислення).

Наприклад, опрацювань проблемних запитань, які вчитель попередньо готує на слайдах презентації: «Як ви вважаєте, чи є у слові «дуб» закінчення?». Використання слайдів презентації до теми «Власні назви» за темою інтегрованого уроку «Зима-красуня» оптимізує увагу учнів, їх асоціативне мислення, стимулюючи до вияву власної словотворчості.

Дослідник Р. Гуревич вважає, що на уроках літературного читання у 3 класі вчитель може запропонувати учням завдання проблемного спрямування, наприклад: «Як ви вважаєте, чи є насправді автор у творів, які належать до фольклору?» Доведіть свою позицію. Також можна запропонувати завдання учням у формі повідомлення (на «Вайбер» чи «Телеграм» для опрацювання у групах (за творчістю В. Сухомлинського):

1. Краса зовнішня чи краса внутрішня: що справді цінне?
2. Чи можна допомогти природі (довкіллю) лише на словах?

Для цього клас можна поділити на декілька груп, які повинні обґрунтувати свою думку і позицію, представивши їх перед класом [5, с. 62].

Опрацювання таких запитань може здійснюватися як у індивідуальній, так і у груповій роботі. При тому, що така робота із елементами змагальності, яку реалізують у формі мовних вікторин або конкурсів, оптимізує настрій змагальності в учнів, стимулює їх до вдосконалення предметних компетентностей, до самостійного творчого пошуку у процесі навчання.

Потенціал інформаційних технологій у контексті формування творчих здібностей учнів 1-4 класів є досить важливим у контексті вирішення різноманітних педагогічних завдань шляхом отримання загального доступу через мережі до джерел знань освітніх закладів, зокрема, у освітньому процесі початкової школи. Результатом

запровадження ІКТ на уроках української мови та літературного читання у початковій школі є відповідні навички школяра.

На думку Н. Будій, використання інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі початкової школи завдяки зручним і цікавим додаткам та застосункам («Зум», «Мозаїк», «Всеосвіта», «На урок», бездротові технології навчання) доповнює традиційне освітнє середовище цікавими новими формами, методами, прийомами й засобами, які цікаві, зрозумілі та водночас, ефективні для формування знань, вмінь і навичок учнів початкової школи [2, с. 89].

Завдання у формі підготовки доповідей, мультимедійних презентацій також є чинниками впливу на формування пізнавального інтересу та стійкої мотивації учнів 1-4 класів на уроках української мови. Працюючи над цими завданнями, школяр вчиться відокремлювати головне від другорядного, обирати для себе найбільш актуальні джерела інформації, вдосконалює навички самостійності, розвиває власну творчість, креативність у процесі виконання завдань. Зокрема, у процесі проведення уроку із української мови із теми «Прикметник» учням 3 класу доцільно надіслати на «Вайбер» або «Телеграм» завдання для самостійного опрацювання у формі індивідуальної роботи: відповідно до цього учні повинні дібрати до поданих – назв предметів, слів що називають їх ознаки).

На уроках літературного читання, під час опрацювання теми «Герої улюблених українських народних казок», учням 4 класу, можна запропонувати питання для опрацювання та представлення на екрані мультимедійної презентації для опрацювання у формі парної роботи які сприятимуть оптимізації творчої активності та пізнавальної самостійності школярів, зокрема:

1. Що таке усна народна творчість? Які жанри УНТ вам відомі?
2. Чи є казка жанром усної народної творчості?
3. Чим казка відрізняється від реальності?

Такі запитання сприяють формування основ критичного мислення, нешаблонного ставлення до розв'язання навчальних проблем за використання ІКТ.

На уроках математики у 3 класі із теми «Множення та ділення», запропонувавши завдання для «мозкової атаки» на слайдах презентації, наприклад: 1.Що таке множення? 2. Числа при множенні називаються... 3. Числа при діленні мають назву... Удосконаленню навичок

самостійності та творчості учнів початкової школи сприятиме робота над математичною головоломкою «Цікаві числа» із даної теми, які розташовані у відділах вулика, які містить наочний матеріал. На наш погляд, таке представлення інформації для самостійного обдумування та опрацювання учнями має цінний ефект, адже активізує учнівський інтерес, сприяє вирішенню завдання на засадах особистісно орієнтованого підходу, за врахування типу мислення молодшого школяра (наочно-образного), відповідно до особливостей вікового та пізнавального розвитку молодших школярів.

На уроках «Я досліджую світ» у 4 класі ІКТ можна використати таким чином: відгадування кросворда учнями у формі парної роботи із теми «Планети сонячної системи». Працюючи над вправою «Фотоапарат», яка передбачала наочну демонстрацію учням відповідної інформації про планети сонячної системи, школярі із пам'яті повинні відтворити засвоєний матеріал, із яким вони ознайомилися на інтерактивній дошці та розповісти товаришу. Ми переконані, що така робота сприяє розвитку асоціативного мислення, міцності засвоєння вивченого матеріалу, стимулює учнів початкової школи до вияву ініціативності та творчості. Окрім цього, у процесі виконання окреслених проблемно-пошукових та виконання творчих завдань учні початкової школи вдосконалюють навички самостійності, пошуковості, вдосконалюючи свої інтелектуальні вміння та здібності.

Висновки. Таким чином, використання інформаційних технологій в освітньому процесі початкової школи має неоціненне значення для формування компетентностей учнів через різноманіття форм роботи, через відповідність віку, особливостям сприймання, мислення молодшого школяра, стимулюючи учнів до вияву власних неповторних ідей у творчості. Зокрема, «оживлення» улюблених героїв казок, оповідань через слайди презентацій, а також музичний супровід допомагають учням початкової школи краще зрозуміти мету, завдання уроку, ефективно налаштовуючи їх на подальшу роботу.

Гра, проблемні ситуації, творчі вправи, конкурси, мовні та літературні квести, викладені на освітніх платформах «Zoom», «Mozaik», на форумах чи у групах із навчального предмета, розміщені на мультимедійній презентації чи на інтерактивній дошці, – підвищують рівень інтересу, ініціативності, самостійності учнів початкової школи у процесі навчання, є умовою вияву ними творчості та є умовою

генерування нешаблонних ідей та суджень. Саме такі умови є чинниками формування компетентностей учнів у процесі вивчення різних дисциплін у початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Андрієвська В. М., Олефіренко Н. В. Використання дидактичних електронних ресурсів у навчанні молодших школярів. Джерело педагогічних інновацій. Інформатика та інформаційні технології в закладах освіти: наук.-метод. журнал. Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2014. Вип. № 3 (7).
2. Будій Н. Д. Розвиток творчих можливостей молодших школярів у контексті інноваційних освітніх технологій. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка: [зб. наук. праць]. Київ: Київський міський педагогічний університет імені Бориса Грінченка, 2005. № 4. С. 114 с.
3. Дубасенюк О. А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: зб. наук.-метод праць. Житомир: ЖДУ, 2004. С. 3–14.
4. Загарницька І. Інформатизоване дитинство: між прогресом та бездуховністю. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/85/15025-informatizovane-ditinstvo-mizh-progresom-ta-bezduhovnistyu.html> (дата звернення: 24.09.2024).
5. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інтерактивні технології навчання у вищому педагогічному навчальному закладі : навчальний посібник. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. 309 с.